

٤٤٨٤٨

جمهوری اسلامی ایران
وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه

دانشگاه تربیت مدرس
پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری

۱۳۸۳ / ۱۶ / ۳۰

بررسی سیستم بودجه بندی شرکتهای بیمه ایرانی و ارائه الگوی پیشنهادی

نگارش: داریوش محمدی

استاد راهنما: دکتر حسین کدخدایی

استاد مشاور: دکتر حسین اعتمادی

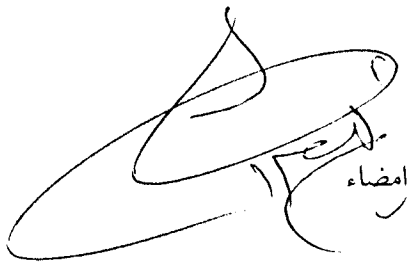
بهار ۱۳۸۳

۵۴۵۴۵

تاییدیه اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

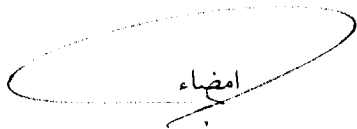
اعضای هیات داوران نسخه نهایی پایان نامه آقای داریوش محمدی را تحت عنوان: "بررسی سیستم بودجه بندی شرکتهای بیمه ایرانی و ارائه الگوی پیشنهادی" از نظر شکل و محتوا بررسی نموده و آن را برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنند.

اعضای هیات داوران

امضاء

استاد راهنما: دکتر حسین کدخدایی

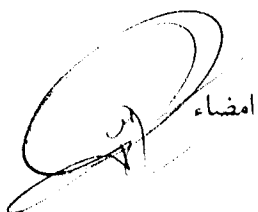

امضاء

استاد مشاور: دکتر حسین اعتمادی

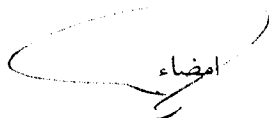
امضاء

استاد داور: دکتر منصور مومنی

امضاء

استاد داور: دکتر عباس مقبل باعرض

امضاء

نماینده شورای تحصیلات تکمیلی: دکتر حسین اعتمادی

۶۴۵۹۱

آیین نامه چاپ پایان نامه ها (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به این که چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است، بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلا به طور کتبی به مرکز نشر دانشگاه اطلاع دهد.

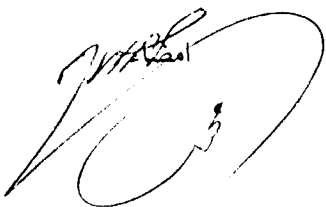
ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:

((کتاب حاضر حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد داریوش محمدی در رشته حسابداری است که در سال تحصیلی ۸۲-۸۳ در دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی جناب آقای دکتر حسین کدخدایی و مشاوره جناب آقای دکتر حسین اعتمادی از آن دفاع شده است.))

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های نشریات دانشگاه تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به مرکز دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.
ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تادیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند. به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب داریوش محمدی دانشجوی رشته حسابداری مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

امضاء

تقدیم به :

پدر و مادرم

که با دستهای بی‌ادعایشان ، مشق‌های خط خورده‌ام را
اعتبار بخشیدند ، آنها که فانوس نگاهشان ، تنها چراغ
تاریکی کوچه‌های زندگیم بود
و دعای خیرشان
پر پروازم برای رسیدن به فرداها.....

و

همسرم

او که امید ، همدل ، شریک ،

و

مایه آرامشم است .

سپاس و قدردانی

خداوند متعال را شاکرم که به من فرصتی عطا فرمود تا بخشی از زندگی‌ام را با انسانهایی فرهیخته سپری نمایم و از رهگذر این مصاحبت به بسط بینش مبتنی بر یادگیری‌ام پردازم .

بر خود لازم می‌دانم که سپاس قلبی خود را به استاد بزرگوارم جناب آقای دکتر حسین کدخدایی که مسئولیت راهنمایی تحقیق حاضر را بر عهده داشته‌اند و در تمامی مراحل تحقیق، نگارنده را مرهون راهنماییهای عالمانه و لطف صبورانه خود قرار داده‌اند، ابراز نمایم . همچنین از جناب آقای دکتر حسین اعتمادی که به عنوان استاد مشاور ، در طول نگارش این پایان نامه، نگارنده را یاری نموده‌اند، تشکر و قدردانی می‌نمایم.

در این مجال از تمامی دوستانی که اینجانب را در انجام تحقیق ، یاری رسانده‌اند سپاسگزاری می‌نمایم ، از جمله : سرکار خانمها شکری ، زهره و فاطمه محمدی ، مریم کدیور ، حیدری باطنی ، درودی ، صفائی ، لیلا زهره ، ازهاری ، محقق و آقایان افضلی و پورکیانی (بیمه ایران) ، شماخی و شکوهی (بیمه البرز) ، مصطفایی (بیمه دانا) ، رئیس دانا (بیمه آسیا) ، نجفی و ابراهیمی (دانشگاه تربیت مدرس) و سایر افرادی که به نحوی از انحاء در شکل‌گیری این تحقیق مشارکت داشته‌اند و در این مجال اندک ، فرصت قدردانی از ایشان را ندارم ، عذرخواهی می‌نمایم.

از دوستان عزیز و بزرگوارم ، جناب آقایان مهندس ابراهیمی پور ، مهندس اوسطی عراقی، مهندس ذاکری، مهندس غیاثوند ، مهندس گنجی‌نیا و مهندس مهدوی که در نگارش تحقیق حاضر برادرانه یاری‌ام رسانده و در تکمیل آن از راهنماییهایشان بهره‌مند شده‌ام ، تشکر می‌نمایم.

چکیده

نیاز شدید شرکتها، سازمانها و مؤسسات به بودجه به عنوان ابزار برنامه‌ریزی و کنترل، باعث شده است که این شرکتها و سازمانها سعی کنند از این ابزار به نحو احسن و مطلوبی استفاده نمایند. نظام بودجه‌بندی، تحولات زیادی را پشت سر گذاشته و امروزه به صورت یک نظام پیچیده فنی و مالی مشتمل بر طرحها و برنامه‌ها در خدمت مدیریت قرار گرفته است. با توجه به نقش بودجه در تحقق اهداف سازمان، هدف از این تحقیق بررسی و ارزیابی نحوه بودجه‌بندی در شرکتهای بیمه ایرانی شامل شرکت سهامی بیمه آسیا، البرز، ایران و دانا می‌باشد تا ضمن تبیین روش فعلی مشخص شود که آیا روش موجود می‌تواند موجبات تحقق اهداف شرکتهای مذکور را فراهم نماید یا خیر. همچنین یک سیستم مناسب بودجه‌بندی که بتواند مأموریت مذکور را اجراء نماید، پیشنهاد گردد. برای بررسی موضوع، دو فرضیه به شرح زیر در نظر گرفته شده است:

فرضیه ۱: سیستم فعلی بودجه بندی در شرکتهای بیمه ایرانی کارآیی ندارد.
فرضیه ۲: بکارگیری روش بودجه بندی طرح و برنامه (PPBS) در مقایسه با روش بودجه‌بندی بر مبنای صفر (ZBB) موجب کارآیی بیشتر سیستم بودجه بندی شرکتهای بیمه ایرانی خواهد شد.

برای آزمون فرضیه‌های مذکور، نظرات نمونه آماری از طریق پرسشنامه جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل گردید و براساس نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل، هر دو فرضیه مورد تائید قرار گرفت. در نتیجه می‌توان اظهار نمود که روش فعلی بودجه‌بندی در بودجه بندی شرکتهای بیمه ایرانی (صنعت بیمه) دارای کارایی لازم نمی‌باشد. همچنین از دیدگاه مدیران شرکتهای مذکور (نمونه آماری) روش بودجه‌بندی طرح و برنامه (P.P.B.S) در مقایسه با روش بودجه‌بندی بر مبنای صفر (ZBB) موجب کارآئی بیشتر سیستم بودجه‌بندی فعلی خواهد شد. در فصل پنجم تحقیق حاضر، پیشنهاداتی جهت افزایش کارآیی سیستم فعلی بودجه‌بندی و همچنین پیشنهاداتی در خصوص بکارگیری روش علمی P.P.B.S ارائه شده است که امید است با بکارگیری این پیشنهادات ضمن استفاده بهینه از منابع مالی محدود، زمینه تحقق اهداف شرکتهای بیمه ایرانی نیز فراهم گردد.

کلمات کلیدی: بودجه، بودجه بندی، سیستم، کارآئی، بیمه

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات تحقیق

۱			
		مقدمه	
۲	۱-۱-	بیان مسأله	
۲	۲-۱-	ضرورت و اهمیت تحقیق	
۴	۳-۱-	فرضیات تحقیق	
۴	۴-۱-	تعریف واژگان	
۱۰	۵-۱-	سابقه تحقیق	

فصل دوم: مبانی نظری تحقیق

۱۱			
		مقدمه	
۱۳	۱-۲-	تعریف حسابداری مدیریت	
۱۴	۲-۲-	نقش حسابداری مدیریت در واحدهای تجاری	
۱۶	۳-۲-	اهداف و مقاصد حسابداری مدیریت	
۱۷	۴-۲-	نقش حسابداری در فرآیند مدیریت	
۱۷	۱-۴-۲-	برنامه ریزی	
۱۷	۲-۴-۲-	سازماندهی	
۱۸	۳-۴-۲-	کنترل	
۱۹	۴-۴-۲-	انتقال اطلاعات	
۱۹	۵-۴-۲-	انگیزش	
۲۰	۵-۲-	پیدایش و رشد بودجه ریزی در جهان	
۲۱	۶-۲-	برنامه ریزی ، کنترل و بودجه	
۲۲	۱-۶-۲-	ارتباط بودجه با برنامه ریزی	
۲۲	۲-۶-۲-	ارتباط بودجه با کنترل	
۲۴	۱-۲-۶-۲-	سازماندهی بودجه	
۲۴	۲-۲-۶-۲-	سیستم جامع حسابداری	

۲۴ نیاز به پژوهش و بررسی ۳-۲-۶-۲
۲۵ برنامه برای اداره بودجه ۴-۲-۶-۲
۲۵ نیاز به همکاری و حمایت ۵-۲-۶-۲
۲۵ کنترل هزینه های تولید ۳-۶-۲
۲۶ نقش بودجه در مدیریت و سازمان ۴-۶-۲
۲۷ بودجه و برنامه ریزی اقتصادی ۷-۲
۲۹ اهداف و دلایل تهیه بودجه ۸-۲
۲۹ نقش بودجه بندی ۹-۲
۳۰ وظایف بودجه بندی ۱۰-۲
۳۰ طرح ریزی ۱-۱۰-۲
۳۰ کنترل ۲-۱۰-۲
۳۱ مبانی بودجه بندی ۱۱-۲
۳۱ مقدراری بودن ۱-۱۱-۲
۳۱ ارتباط با واحد تجاری ۲-۱۱-۲
۳۲ دوره معین آینده ۳-۱۱-۲
۳۳ مقاصد بودجه بندی ۱۲-۲
۳۳ طرح ریزی دوره ای ۱-۱۲-۲
۳۴ هم آهنگی ، همکاری و ارتباط ۲-۱۲-۲
۳۴ به مقدار درآوردن پیشنهادها ۳-۱۲-۲
۳۵ ارزیابی فعالیتهای انجام شده ۴-۱۲-۲
۳۵ آگاهی از اقلام بهای تمام شده ۵-۱۲-۲
۳۵ تامین الزامات قانونی ۶-۱۲-۲
۳۶ هدایت فعالیتهای به سمت هدفها ۷-۱۲-۲
۳۷ روابط اجزاء بودجه جامع ۱۳-۲
۳۸ بودجه عملیاتی ۱-۱۳-۲
۴۰ بودجه مالی ۲-۱۳-۲
۴۱ بودجه چند بعدی ۱۴-۲
۴۳ بودجه فعالیت ۱-۱۴-۲
۴۳ بودجه محصول ۲-۱۴-۲
۴۳ بودجه مشتری ۳-۱۴-۲

۴۴ ۲-۱۴-۴- بودجه استراتژی
۴۴ ۲-۱۵- چشم انداز آینده بودجه چند بعدی
۴۵ ۲-۱۶- ویژگیهای سیستم بهینه بودجه بندی جهت برنامه ریزی و کنترل مالی
۴۶ ۲-۱۷- فرآیند بودجه ریزی در سازمانهای دولتی
۵۴ ۲-۱۸- بودجه ریزی در شرکتهای بیمه ایرانی
۵۸ ۲-۱۹- انواع بودجه (رویکردهای تئوریک بودجه)
۵۹ ۲-۱۹-۱- بودجه متداول
۶۰ ۲-۱۹-۲- بودجه برنامه ای
۶۰ ۲-۱۹-۳- بودجه عملیاتی
۶۱ ۲-۱۹-۴- نظام بودجه بندی طرح و برنامه (P.P.B.S)
۶۴ ۲-۱۹-۵- بودجه بندی بر مبنای صفر (Z.B.B)
۶۹ ۲-۲۰- عوامل عمده ناکام کننده سیستم بودجه ریزی

فصل سوم: روش تحقیق

۷۰	مقدمه
۷۰ ۳-۱- طرح مساله
۷۲ ۳-۲- تهیه و تنظیم فرضیه
۷۳ ۳-۳- نوع تحقیق
۷۴ ۳-۴- جامعه آماری
۷۵ ۳-۵- تعیین حجم نمونه و روش نمونه گیری
۷۷ ۳-۶- روشهای جمع آوری اطلاعات
۷۷ ۳-۶-۱- مطالعات کتابخانه ای
۷۷ ۳-۶-۲- بررسی مستندات
۷۸ ۳-۶-۳- پرسشنامه
۷۹ ۳-۷- روشهای آماری
۷۹ ۳-۷-۱- آزمون اعتبار
۷۹ ۳-۷-۲- آزمون همبستگی
۸۰ ۳-۷-۳- آزمون فرض آماری
۸۰ ۳-۷-۳-۱- آزمون فرض آماری میانگین یک جامعه

۸۳ ۳-۷-۲-آزمون مقایسه زوجها
----	--------------------------------

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل اطلاعات و آزمون فرضیات

۸۵	مقدمه
۸۵ ۴-۱- سهم هر شرکت از نمونه آماری
۸۶ ۴-۲- وضعیت تحصیلی پاسخ دهندگان
۸۷ ۴-۳- وضعیت سابقه کار پاسخ دهندگان
۸۸ ۴-۴- طبقه بندی پاسخ های دریافتی
۹۰ ۴-۵- بررسی توجه پاسخ دهندگان به شاخص های کارآئی در پاسخ به سوال کنترلی پرسشنامه با آزمون همبستگی
۹۲ ۴-۶- آزمون فرضیات تحقیق
۹۲ ۴-۶-۱- آزمون فرضیه اول
۹۴ ۴-۶-۲- آزمون فرضیه دوم
۹۸ فصل پنجم: نتایج و پیشنهادات
۱۰۷ ۵-۱- منابع و مآخذ

ضمایم و پیوستها

۱۰۹ الف- فرم پیش بینی بودجه در شرکت های بیمه ایرانی
۱۱۳ ب - پرسشنامه
۱۱۹ ج - Abstract

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۵۳	جدول ۱-۲: فرآیند بودجه در سازمانهای دولتی
۸۳	جدول ۱-۳: ساختار آزمون مقایسه زوجها
۸۴	جدول ۲-۳: معرفی آماره‌ها و پارامترهای آزمون مقایسه زوجها
۸۵	جدول ۱-۴: سهم هر شرکت از نمونه آماری
۸۶	جدول ۲-۴: میزان تحصیلات نمونه آماری
۸۷	جدول ۳-۴: میزان سابقه کار نمونه آماری
۸۸	جدول ۴-۴: طیف ارزشی پاسخ‌های دریافتی
۸۹	جدول ۵-۴: طبقه‌بندی نظرات جامعه آماری در مورد کارآیی سیستم بودجه‌بندی شرکتهای بیمه
۹۰	جدول ۶-۴: میانگین و انحراف معیار پاسخهای سوالات ۱ تا ۹ پرسشنامه
۹۱	جدول ۷-۴: میانگین و انحراف معیار سوالات در برگزیده شاخصهای کارآیی
۹۳	جدول ۸-۴: نتایج آزمون فرضیه اول
۹۵	جدول ۹-۴: میانگین و انحراف معیار سوالات مربوط به روش بودجه‌بندی PPBS
۹۶	جدول ۱۰-۴: میانگین و انحراف معیار سوالات مربوط به روش بودجه‌بندی ZBB
۹۶	جدول ۱۱-۴: نتایج آزمون t زوجی برای فرضیه دوم تحقیق
۹۷	جدول ۱۲-۴: اولویت‌بندی پیشنهادات

فهرست نمودارها و شکل‌ها

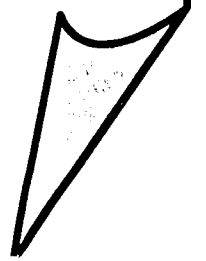
صفحه	عنوان
۸۶	نمودار ۱-۴: سهم هر شرکت از نمونه آماری
۸۷	نمودار ۲-۴: میزان تحصیلات نمونه آماری
۸۸	نمودار ۳-۴: میزان سابقه کار نمونه آماری
۱۶	شکل ۱-۲: ارتباط کارکردی فعالیتهای مختلف سیستم در ارتباط با فراهم نمودن مکانیسم‌های برنامه‌ریزی و کنترل دوره ای
۲۱	شکل ۲-۲: ارتباط برنامه ریزی، کنترل و بودجه
۲۸	شکل ۳-۲: ارتباط بودجه بندی و برنامه ریزی اقتصادی

۳۸ شکل ۲-۴: روابط بین اجزاء بودجه جامع
۴۲ شکل ۲-۵: راهنمای بودجه چند بعدی
۴۵ شکل ۲-۶: بودجه چند بعدی
۴۸ شکل ۲-۷: فرآیند بودجه
۵۰ شکل ۲-۸: ساختار تجدید نظر شده (فرآیند بودجه ریزی- برنامه ریزی)
۵۵ شکل ۲-۹: نحوه تهیه و تنظیم بودجه در یک شرکت بیمه
۶۴ شکل ۲-۱۰: شمای کلی روش بودجه بندی P.P.B.S
۸۱ شکل ۳-۱: آزمون یک دنباله و دو دنباله و سطح زیر منحنی H_1, H_0
۹۵ شکل ۴-۱: سطح زیر منحنی H_1 و H_0 در سطح خطای ۵٪ برای آزمون یک دنباله راست

مرکز اطلاعات مدرک عملی ایران
تسبیح مدرک

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

هر سازمانی دارای اهداف مشخص و از قبل تعریف شده ای می باشد که چه بسا علت وجودی آن سازمان باشد و دستیابی به اهداف مورد نظر مستلزم برنامه ریزی صحیح و اجرای صحیح برنامه ها است .

شرکتهای بیمه و گستره فعالیتهای آنها در سالیان اخیر دائماً رو به افزایش بوده و در زمینه های بنیادی و بخشهای مهم اقتصادی فعالیتهای چشمگیری را به عهده داشته اند . از آنجا که بخش مهمی از بازار سرمایه را شرکتهای بیمه تشکیل می دهند ، لذا عملکرد آنها نقش بسزایی در توسعه نظام اقتصادی ایران ایفاء خواهد نمود .

از سوی دیگر وظیفه نمایندگی صاحبان سهام و مسئولیت خطیر حفظ ارزش ویژه سهام اینگونه شرکتهای و کاهش زیان آنها و تقویت و بهبود عملکرد این شرکتهای جهت حفظ و تضمین منافع صاحبان سهام که همانا آحاد ملت می باشند ، وظیفه سنگینی را بر دوش مدیران شرکتهای بیمه قرار داده است .

دستیابی به اهداف هر سازمان از طریق فرآیند مدیریت انجام می پذیرد و یکی از مهمترین مفاهیمی که جهت افزایش کارایی و اثر بخشی مدیریت ، توسعه و ترویج یافته است ، برنامه ریزی و کنترل جامع یا بودجه بندی می باشد .

بودجه به عنوان ابزاری جهت اجرای برنامه ، همانند موتور محرک امکان به فعلیت رساندن برنامه های مدون و نهایتاً دستیابی به اهداف سازمان را فراهم می آورد .

امروزه با گسترش فعالیتهای دولتی در همه جنبه های زندگی و بزرگتر و پیچیده تر شدن سازمانهای دولتی و پیشرفت روشهای مدیریت و برنامه ریزی و ظهور تکنولوژی اطلاعاتی¹ ، نظام بودجه بندی سیستم پیچیده ای از طرحها و برنامه ها است و بودجه علاوه بر نقشهای سیاسی و اقتصادی ، نقش حساس و مهم برنامه ریزی را عهده دار شده است .